

Konference „Mensch und Tier im Mittelalter“ – Člověk a zvíře ve středověku

Konference na shora uvedené téma se konala ve dnech 9.–11. října 1998 v Thaya v Rakousku. Pořadatelem konference byla Rakouská společnost pro archeologii středověku. Kromě archeologů se konference zúčastnili také historikové a zoologové, a to jak z pořádající země, tak ze zemí sousedních. Z České republiky byli přítomni V. Nekuda a J. Unger.

Úvodní slovo k projednávanému tématu přednesl prof. dr. K. Brunner (Institut f. mittelalterliche Realienkunde Österreichs, Krems). Zabýval se vztahem člověka ke zvířatům, k čemuž využíval soudobých vyobrazení. Věnoval pozornost jednotlivým druhům zvířat a jejich významu pro každodenní život (hovězí dobytek, prasata, ovce, kozy, koně a chov včel). Upozornil také na hospodářský a sociální význam chovu zvířat: zvířata představovala majetek na straně jedné, vznik pastýřů na straně druhé.

Archeologickými nálezy chlévů na území severního Německa se zabýval W. H. Zimmermann (Wilhelmshaven) a na území středního a jižního Německa P. Donat (Berlin). Z hlediska metodického zaslouží pozornosti dokumentace chlévních prostorů pomocí fosfátové metody, kterou provádí W. H. Zimmermann v rámci výzkumného projektu Německé společnosti pro výzkum (DFG).

Středověké chlévy na základě soudobých vyobrazení byly tématem referátu T. Kühnreibera (Krems). Zobrazování chlévů bylo převážně spojeno s narozením Ježíše Krista. T. Kühnreiber si byl vědom toho, že soudobá vyobrazení je třeba konfrontovat s dalšími prameny.

Ve světle archeologických výzkumů na našem území jsem přednesl referát o významu chovu dobytka ve středověkém zemědělství. Na základě osteologických nálezů jsem podal přehled jednotlivých druhů zvířat v období raného až pozdního středověku. Sledoval jsem změny, které prodělalo zemědělství od 11. do 15. století, a jak se tyto změny projeví v chovu zvířat a jejich využití při zemědělských pracích (orba, vláčení, svoz obilí, sena apod.).

Nad nutností ustájení dobytka se zamýšlel J. Troxler (Wien). Pozornost věnoval vztahu člověk–zvíře–životní prostředí. Ustájení zvířat ve středověku srovnával s dnešními podmínkami. Důvody ustájení byly dány klimatickými poměry, využíváním zvířat při polních pracích (krávy, voly, koně), ochrana před zloději a divokými zvířaty (vlk) a získání hnoje.

Chovem zvířat v horských oblastech Švýcarska se zabývali F. Mandl (Haus-Ennstal) a T. Bitterli (Basel). Archeologické výzkumy zaniklých sídlišť v oblasti Alp přinesly doklady o chovu dobytka. Z osteologických nálezů vyplývá, že nejpočetnější byla stáda ovcí, na druhém místě pak hovězí dobytek. Z mléka se vyráběl hlavně sýr. Nejstarší chlévy ve zkoumané oblasti pocházejí ze 14. století.

Množství zvířecích kostí (115 kg) bylo dosud získáno při archeologickém výzkumu hradu Sand u města Raabs nad Dyjí. Vyhodnocení tohoto souboru podal E. Pucher (Wien).

Kromě domácích zvířat zaujímal ve středověké výživě důležité místo ryby. Chovem ryb ve střední Evropě se zabýval R. C. Hoffmann (Toronto) a nálezy pozůstatků ryb z archeologických výzkumů hodnotil A. Galik (Wien).

V rámci konference se konala veřejná přednáška H. Knittlera (Wien) na téma zvířata před pluhem a vozem.

Na programu konference byla půldenní exkurze na výzkum zaniklé středověké vesnice Hard. S výsledky výzkumu seznámila účastníky exkurze S. Felgenhauerová, vedoucí výzkumných prací. Další významná lokalita je hrad Sand, na němž v současné době probíhá archeologický výzkum pod vedením S. Felgenhauerové. Ta také podala na lokalitě výklad.

Konference prokázala aktuálnost sledovaného tématu a jeho význam při řešení hospodářské problematiky středověku.

VLADIMÍR NEKUDA

25. konference Pracovní skupiny pro výzkum vývoje osídlení ve střední Evropě

Tato konference se konala ve dnech 23. až 26. září 1998 v Giessenu. Tématem konference byla vesnice na staré kulturní půdě v předindustrializačním období. Pořadatelem byly geografický a historický ústav university v Giessenu. Úvodní přednášku k tématu konference přednesl prof. dr. Werner Rösener (univerzita Giessen), zabývající se strukturou středověkého osídlení. Známa je jeho publikace „Bauern im Mittelalter“ (München 1985). Dr. M. Austermann (Büdingen) podal přehled o výsledcích archeologických výzkumů středověkých sídlišť v oblasti Wetterau. Výzkumem slovanských vesnic se zabývali: A. Ratusny (Passau) vznikem a vývojem časně středověkého slovanského osídlení v Horním Rakousku, E. Gringmuth-Dallmer (Berlin) vývojem osídlení mezi Labem-Saalou a Odrou-Nisou, M. Hardt (Leipzig) slovanskou vesnicí na základě písemných a historicko-geografických pramenů. Úvahu o historické struktuře staroslovanských sídlišť přednesl H. J. Nitz (Göttingen) a to na základě rozboru vesnic návesního typu na staré kulturní půdě v Čechách kolem r. 1840. S výsledky dosavadního výzkumu středověkých vesnic na našem území jsem seznámil účastníky konference a podal jsem základní charakteristiku jejich vývoje od počátku slovanského osídlení až do vrcholného středověku.

Proměny osídlení na území severozápadního Švýcarska mezi pozdní antikou a časným novověkem osvětlil J. Tauber (Liestal).

Konference pracovní skupiny pro výzkum vývoje osídlení ve střední Evropě jsou svým tématickým zaměřením velmi podnětné i pro náš výzkum a je škoda, že účast našich odborníků není na nich pravidelná.

VLADIMÍR NEKUDA